

Til dette afsnit skal du benytte Stats-List Editoren (SL-editoren). Har du ikke denne applikation installeret, så hent den på TI's hjemmeside.

Nøgletal

Boxplot bygger på en undersøgelse af kvartiler for et datasæt, men der er ikke nogen international standard for fastlæggelse af kvartiler. Ti-89/Voyage 200 bygger på den amerikanske konvention, der adskiller sig fra den danske (og den engelske).

OBS:

Medianen behøver altså ikke selv at være en observation!

Medianen Med defineres som den midterste observation, hvis der er et ulige antal observationer. Er antallet af observationer lige, så defineres medianen som gennemsnittet af de to midterste observationer.

Medianen skiller datasætter i to halvdele: Dem der går forud for medianen og dem, der følger efter medianen.

Første kvartil (Q1) og tredje kvartil (Q3) er medianerne for hver af de to halvdele.

Eksempel 1

Datasættet

$$\{2, 5, \underline{5}, \underline{7}, 8, 9\}$$

indeholder et lige antal observationer. De to midterste bestemmes (vist med understregning ovenfor). Medianen bestemmes som gennemsnittet af disse: $\text{Med} = (5+7)/2 = 6$.

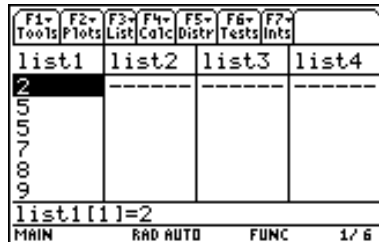
Datasættet deles i to:

$$\{2, \underline{5}, 5\} \quad \{7, \underline{8}, 9\}$$

Medianen bestemmes i hver af de to dele, men her er et ulige antal observationer, så medianen er blot den midterste observation (understreget). Dvs., at første kvartil er $Q1 = 5$ og tredje kvartil er $Q3 = 8$.

Du skal lige checke, at TI-89 Titanium/Voyage 200 kommer til det samme resultat:

Åbn SL-editoren og indtast datasættet i list1. Tast $\boxed{F4}$ Calc, vælg 1-Var Stats og indtast list1 i List-feltet i 1-Var Stats... dialogen.

Et stykke nede i listen finder du de fem statistiske nøgletal:

<i>mindste observation:</i>	minX
<i>første kvartil:</i>	Q1X
<i>medianen:</i>	MedX
<i>trede kvartil:</i>	Q3X
<i>største observation:</i>	maxX

Eksempel 2

Datasættet

$\{2, 5, 7, 8, \underline{8}, 9, 10, 11, 13\}$

indeholder et ulige antal observationer. Den midterste observation bestemmes (vist med understregning), altså Med = 8.

Datasættet deles i to:

$\{2, 5, \underline{7}, 8\}$ $\{9, \underline{10}, \underline{11}, 13\}$

og Q1 og Q3 udregnes: $Q1 = (5+7)/2 = 6$ og $Q3 = (10+11)/2 = 10.5$.

Resultaterne checkes på TI-89 Titanium/Voyage 200:

Det almindelige boxplot

Indtast datasættet fra Eksempel 2 i list1 i SL-editoren (hvis de ikke er der i forvejen). Du skal nu lave de nødvendige indstillinger for at få tegnet et boxplot:

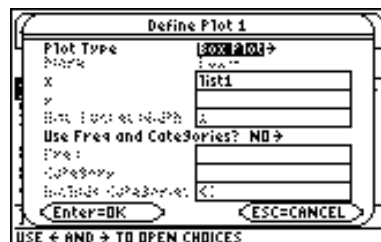
Tast **[F2]** Plots og vælg **1:Plot Setup...** i menuen. I skærmbilledet nedenfor til højre skal du taste **[F1]** Define for at åbne for plot dialogen — her virker **[ENTER]** ikke.

Husk:

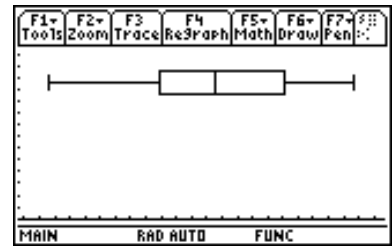
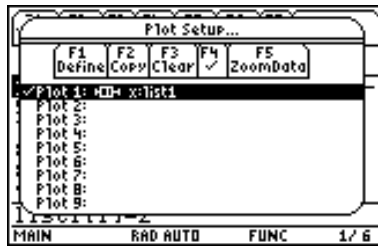
Hvis du har funktioner liggende i **[Y=]**-editoren, skal du deaktivere dem ved at vælge **4:FnoFF**

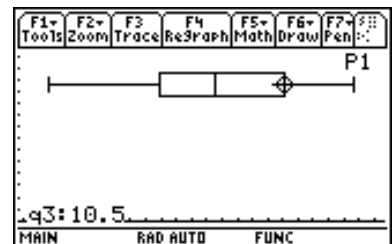
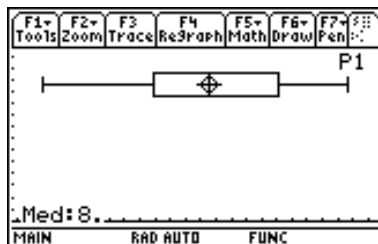
I **Plot Type** skal du vælge **3:Box Plot** (det almindelige boxplot). Indstillingerne i **Define Plot1** dialogen udfyldes som vist nedenfor til højre:

Tast **[ENTER]**, og din plotindstilling vises. Tilbage er blot at få tegnet boxplottet — det klarer du med et tryk på **[F5]** ZoomData:

Boxplottet kan traces: I grafvinduet taster du **[F3]** Trace:

Ovenfor er blot vist to af de 5 trace-vinduer du kan få frem, når du med piletasterne **⬅** **➡** hopper mellem de statistiske nøgletal.

Ved skriftlig eksamen i naturfag blev der i 1999 givet følgende karakterer

Karakter	00	03	5	6	7	8	9	10	11	13
Antal elever	1	50	70	89	104	114	172	173	94	1

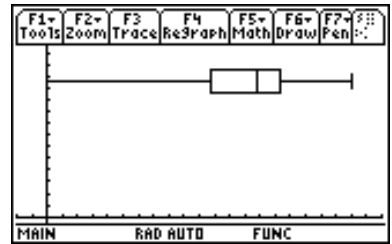
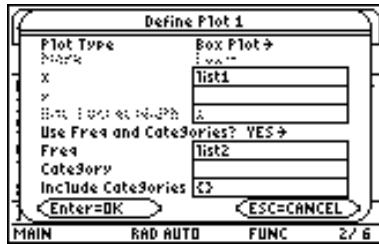
Lav et boxplot for dette observationssæt.

Start SL-editoren. Tast karaktererne ind i **list1** og hyppighederne ind i **list2**.

list1	list2	list3	list4
0	1		
3	50		
5	70		
6	89		
7	104		
8	114		
list1[1]=0			

Tast **[F2]** Plots og vælg **1:Plot Setup...** i menuen. I skærbilledet nedenfor til venstre skal du taste **[F1]** Define for at åbne for plot dialogen — husk, at **[ENTER]** ikke virker her. Vælg **3:Box Plot** og udfyld som vist:

TI-89 Titanium:
 Det nemmeste er nok at placere liste-navnene list1 og list2 vha. [VAR-LINK].

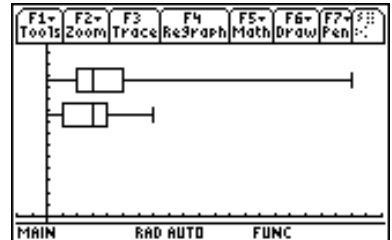
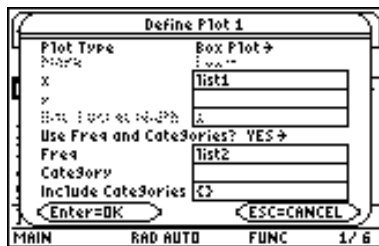
Hyppeghedslisten (list2) placeres i Freq-feltet. Det ser måske lidt mærkeligt ud, idet kunne forventes, at der her skal stå en frekvensliste. Men frequency på engelsk betyder hyppighed på dansk!

I to klasser er fraværet for et kvartal opgjort til

<i>Antal dage</i>	0	1	2	3	4	5	6	7	18	20
<i>Antal elever 1a</i>	1	5	4	5	3	4	2	2	1	1
<i>Antal elever 1b</i>	3	6	2	8	2	3	1	1	0	0

Sammenlign fraværet i de to klasser ved at tegne boxplot for begge.

Data indtastes i list1, list2 og list3, og de to plots indtastes som vist nedenfor.

Husk:
 Du kan trace boxplottene og aflæse nøgletallene. Du skifter mellem boxplottene med **[←]** **[→]**

Af boxplottene kan følgende nøgletal aflæses:

	min	Q1	Med	Q3	max
<i>1a</i>	0	2	3	5	20
<i>1b</i>	0	1	3	4	7

Det udvidede boxplot

I ovenstående eksempel blev halen på det første boxplot betænkelig lang som følge af, at to af observationerne adskiller sig markant fra de øvrige. Sådanne observationer kaldes *atypiske*.

Til at afgøre, om en observation er atypisk, benyttes Tukeys regel, der siger, at atypiske observationer ligger uden for intervallet

$$[Q1 - 1.5 \cdot \text{kvartilbredde}, Q3 + 1.5 \cdot \text{kvartilbredde}]$$

hvor kvartilbredden er $Q3 - Q1$.

For 1a's vedkommende er observationer der er større end $5 + 1.5 \cdot (5 - 2) = 9.5$ således atypiske. Det betyder, at observationerne 18 og 20 er atypiske. Tilsvarende vil observationer større end 7.5 være atypiske for 1b, men dem er der ikke nogen af.

I det udvidede boxplot (Mod Box Plot) afsættes atypiske observationer som isolerede punkter.

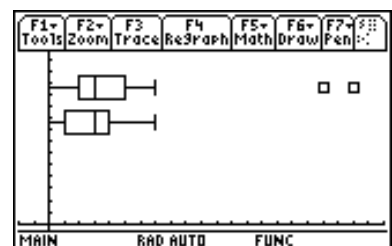
Indstil begge plots til at vise Mod Box Plot og lav plottet.

Tip:

Du behøver ikke at starte SL-editor for at lave disse indstillinger: Åbn [Y=]-editoren og pil op på plotindstillingerne

Tip:

De atypiske punkter vil også indgå i et trace af boxplottet.

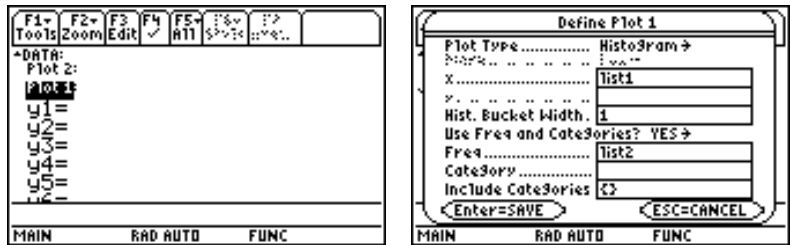
Histogram

Hvis du ikke allerede har fraværstallene for 1a liggende i list1 og list2, så skal du indtaste dem nu (se side 111). Du skal her se, hvordan al indstilling klares fra [Y=]-editoren.

Tast [Y=], pil op på plot1 og tast [ENTER]. Så åbnes Define Plot1 dialogen.

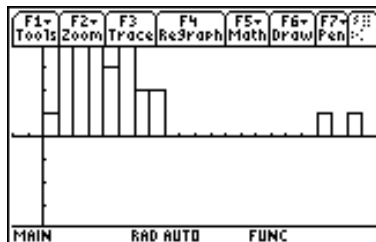
Obs:

Hvis du laver indstillingerne i SL-Editoren (som på p. 111), kan listnavnene indsættes vha. [VAR-LINK]. Hvis du laver indstillingerne via [Y=]-editoren, så må du selv taste listnavnene ind.

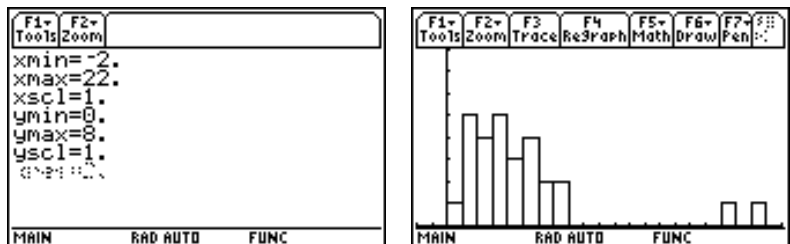

Sørg for at gemme indstillingerne med 2 gange [ENTER]. Når du returnerer til [Y=]-editoren, vil du se indstillingen som et piktogram.

Nu burde alt være klar til at tegne histogrammet med [F2] 9:ZoomData, men ZoomData regulerer ikke y-intervallet i tegnevinduet — du risikerer, at dit histogram ser sådan ud (afhængig af, din seneste indstilling):

Du må altså selv indtaste passende grænser for y-intervallet i [WINDOW]. Indstil således, og tegn grafen med [GRAPH]:

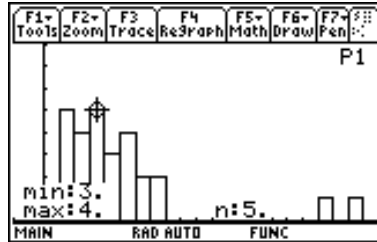

Tip

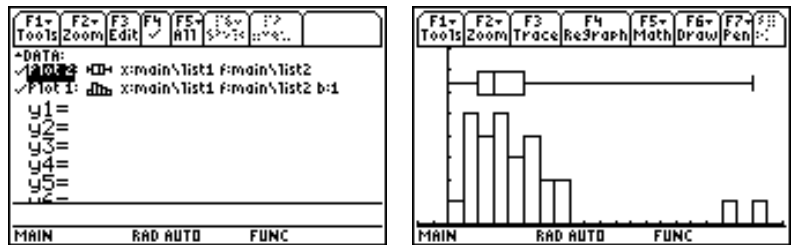
Pindediagrammet kan efterlignes ved at anvende indstillingen Hist. Bucket Width til 0.2

Det rimelige i at afbilde dette datasæt i et histogram, kan naturligvis diskuteres. Mere korrekt ville det være at afbilde datasættet i et pindediagram eller et stolpediagram, men dette er ikke umiddelbart muligt med TI-89 Titanium/Voyage 200.

Prøv at trace histogrammet, så du kan se, hvordan histogrammet er lavet:

Du kan naturligvis placere et boxplot sammen med histogrammet:

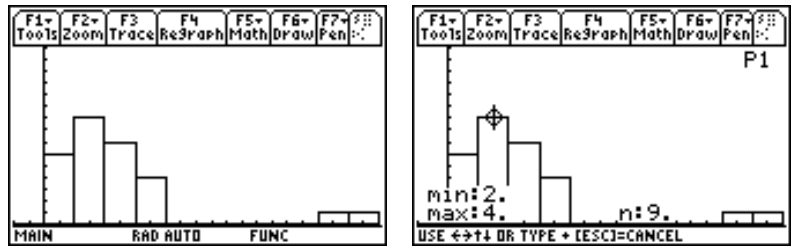

Bredden af de enkelte søjler styres af Hist. Bucket Width (indstilles i Define Plot 1). Denne er sat til 1 som standard. Sæt denne til 2

Efter passende justering af y-aksen får du dette histogram (skærmbilledet til venstre:

Histogrammet traces på skærbilledet til højre. Dette viser, at 9 elever har været fraværende mellem mellem 2 og 4 dage, hvor 2 dage regnes med, men ikke 4 dage.